

АНАЛІЗ СУДОВОЇ СТАТИСТИКИ, ВИВЧЕННЯ ТА УЗАГАЛЬНЕННЯ СУДОВОЇ ПРАКТИКИ ЯК ФУНКЦІЯ АДМІНІСТРАТИВНОГО АПЕЛЯЦІЙНОГО СУДУ

Шуст Н.А.

*аспірантка кафедри публічного
управління та адміністрування
Національної академії внутрішніх справ*

Дана функція, безпосередньо відноситься до комплексу внутрішньоорганізаційних і забезпечувальних, серед кола інших, оскільки від якості її здійснення, залежить ефективність відправлення правосуддя не лише апеляційним адміністративним судом, а й тими місцевими судами, що знаходяться під його юрисдикцією. Проте, для більш чіткого розуміння сутності та змісту відповідного явища, необхідно більш детально дослідити такі явища як судова статистика, судова практика та встановити логічні взаємозв'язки з цими процесами.

Так, на думку О. Кальмана та І. Христинч, значення судової статистики полягає в тому, що вона виступає барометром соціального життя країни, характеризує тенденції і характер законодавчої, правоохоронної та правозастосовної діяльності державних органів, а тому вона має як наукове, так і практичне значення [1]. Тому, ми вважаємо, що визначальна роль даної сфери діяльності та однойменна функція, що чітко корелюється з завданнями суду апеляційної інстанції щодо фрагментарної координації діяльності судів місцевого рівня чітко співвідноситься з загальноправовим концептом функціонування судової гілки влади та сприяє її утвердженню.

Посилення ролі судової практики призведе до поліпшення українського законодавства та подолання багатьох проблем, однак є потреба пристосувати судову практику як джерело права до українських реалій, як це робиться і в інших країнах. Аналіз хронології змін в українському законодавстві однозначно вказує на те, що судова практика все більшою і більшою мірою впливає на правовідносини, формуючи правові норми в ході своєї діяльності. Тобто, спостерігається така тенденція появи нормотворчої функції судів у процесі їх діяльності, і вона відповідає тенденції розвитку права інших демократичних країн, в яких судова влада була раніше позбавлена такого права [2]. Хоч широкого застосування концепція судової практики не знайшла в національному законодавстві України досі містяться чинні постанови

пленумів вищих судів різного типу та виду, що використовуються як джерела й основа прийняття правових рішень та винесення їх у встановленому законодавством України порядку.

Так само роль судової практики охарактеризував Вищий спеціалізований суд України з розгляду цивільних і кримінальних справ у Положенні про організацію і методику узагальнення судової практики, затвердженому рішенням від 24.06.2011 р. Так, представники суду зазначили, що її роль полягає в тому, що вона дозволяє виявити закономірності та тенденції, які складаються у діяльності судів щодо вирішення по суті справ певної категорії. Погоджуємося, що під час опрацювання статистичних даних за певний період доцільно порівнювати його зі статистичними даними за аналогічний період минулих років (інформацію бажано наводити у вигляді порівняльних таблиць) [3]. Належить зауважити, що сучасний підхід до практики поширення судової статистики та результатів правозастосування у форматі дайджесту, хоч і не має юридичної сили, проте загальний концепт подання всіх негативних і позитивних сторін прийняття того чи іншого рішення судом у певних обставинах і ситуаціях, позитивно впливає на ефективне вирішення адміністративно-правових спорів.

Судова статистика в Україні визначає мету, завдання та основні напрямки роботи судів України щодо вдосконалення процесів збору, обробки, аналізу, поширення та оприлюднення статистичних даних про роботу судової системи, а також стан здійснення правосуддя в Україні. Мета судової статистики – вироблення якісних статистичних даних з метою задоволення інформаційних потреб органів судової влади України на загальнодержавному та регіональному рівнях, а також на рівні окремого суду. Нові завдання, які стоять перед судовою системою в умовах перебудови правової, соціально орієнтованої держави на засадах ринкових, економічних відносин, потребують ґрунтового знання основ статистичних розрахунків, щоб сприяти і допомагати їхньому вирішенню. Під час здійснення аналітичної роботи враховують статистичні дані щодо розгляду справ, відомості про помилки, допущені під час розгляду їх та виявлені під час перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядку, під час ознайомлення з роботою суддів на місцях, під час розгляду заяв і скарг громадян. Усе це свідчить про роботу судів [4]. Відповідно, належить зауважити, що судова практика та статистика, що провадиться апеляційним адміністративним судом є тією діяльністю, що сприяє забезпеченню ефективного відправлення правосуддя, що здійснюється в двох напрямках – перш за все апеляційний суд узагальнює практику на своєму рівні та на своїй території обслуговування, інформуючи про це місцеві суди, що знаходяться в указаному географічному просторі. З іншого боку, лівова

частка формування судової практики та статистики Касаційним адміністративним судом у складі Верховного суду залежить від того як ефективно, повно та якісно буде узагальнено та направлено відповідним адміністративним апеляційним судом, зазначені матеріали та показники.

Одержані в результаті аналізу судової статистики дані стають підґрунтям характеристики діяльності суду, зразком правильного й однакового застосування судами чинного законодавства України, а також (за потреби) підставою для внесення до нього змін. Правильно організований і проведений аналіз судової практики дозволяє перевірити дотримання норм матеріального та процесуального закону під час розгляду справ і виконання судових рішень; з'ясувати проблемні питання, які виникають під час розгляду різних категорій справ. Дані судової статистики дають змогу встановити обсяг і якість роботи судів щодо здійснення ними правосуддя: тривалість судочинства, навантаження на кожного окремого суддю, тривалість розгляду справ, якість їхнього розгляду, характер судової репресії, застосування тих чи інших видів покарань. Статистичні звіти дають змогу керівним органам встановлювати основні тенденції у діяльності органів суду, виявляти типові недоліки в їхній діяльності і застосовувати заходи щодо ліквідації їх та недопущення у майбутньому. Статистичні дані мають дуже велике значення у справі контролю і визначення напрямку діяльності органів правосуддя. Зрозуміло, що це не єдина форма такого контролю, але разом з іншими матеріалами (обстежень, ревізій та вивчення окремих категорій справ) статистичні показники становлять важливе джерело для контролю за роботою цих органів [4].

Вкрай важливим є те, що, формуючи статистичні дані щодо динаміки розгляду справ, необхідно досліджувати відомості про помилки, допущені під час їх розгляду та/або виявлені під час перегляду судових рішень в апеляційному та касаційному порядку, під час ознайомлення з роботою суддів на місцях, під час розгляду заяв і скарг громадян, що свідчать про недоліки судової практики. Матеріали судової статистики, з яких вбачається непослідовність значної кількості судових рішень, є приводом для з'ясування причин такого становища вищестоящими судами (як апеляційними судами, так і Верховним Судом, який є відповідальним за забезпечення єдності та сталості судової практики). Адже масовий перегляд судових рішень є тривожним сигналом щодо якості судочинства у справах певних категорій. Таким чином, значення судової статистики в епоху постійних змін законодавства, коли виникають цілком нові правові норми, які набрали чинності без належної юридичної експертизи і обговорення у суддівському середовищі, значно підвищується [5].

Відповідно, слід зауважити на тому, що комплексна, всеохоплююча та чітка судова статистика та практика, що методологічно узагальнена та компонована на блоки «типових помилок» тощо, перш за все позитивно впливає на ефективізацію функціонування будь-якого суду в Україні, а крім цього вказує не лише судді – основні найбільш гострі аспекти під час відправлення правосуддя, а й інструктує попередньо представників апарату суду, котрі в своїй діяльності забезпечують внутрішньоорганізаційну діяльність суду апеляційної інстанції.

Література

1. Кальман О.Г. Правова статистика : підруч. для студ. юрид. спец. вищих закл. освіти. Харків : Право, 2004. 304 с.
2. Соколова І.О., Особливості судової практики як джерела права в Україні. URL: http://lsej.org.ua/3_2022/9.pdf
3. Положення про організацію і методику узагальнення судової практики: затверджено рішенням Вищого спеціалізованого суду України з розгляду цивільних і кримінальних справ: рішення Вищого спеціалізованого суду з розгляду цивільних і кримінальних справ від 24.06.2011 р. URL: <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/vr008740-11>
4. Роль та значення аналітично-статистичної роботи у судовій системі України: URL: <https://7aac.gov.ua/rol-ta-znachennya-analichno-statistichno%D1%97-roboti-u-sudovij-sistemi-ukra%D1%97ni/>
5. Деменчук М. О., Статистичні дані як показник ефективності роботи судів. Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Сер.: Юриспруденція. 2020 № 46. URL: <https://www.vestnik-pravo.mgu.od.ua/archive/juspradenc46/45.pdf>

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-292-3-104>

АДМІНІСТРАТИВНО-ПРАВОВЕ РЕГУЛЮВАННЯ ПІДПРИЄМНИЦЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В УКРАЇНІ В УМОВАХ ГЛОБАЛІЗАЦІЇ ТА ЄВРОІНТЕГРАЦІЇ

Головач О.А.

*здобувач кафедри адміністративного, кримінального права і процесу
(Міжнародний університет бізнесу і права)*

У сучасному світі фактично закінчився період масштабної глобалізації, коли транснаціональні корпорації домінували на світовому